

סוכה י

ערב ת"ב תשפ"א

משה שווערד

1. רש"י מסכת סוכה דף י עמוד א

מהו דתימא ניגזר - למיפסל תחתונה, [1] משום זמנין דקיימא עליונה למעלה, דלא מסיק אדעתיה למיחש אתחתונה משום צירוף פסול עם כשר, ומדחזי לעליון חמתה מרובה סבר כמאן דליתיה הוא, ולא פסיל לתחתונה, קא משמע לן דלא גזרינן הא אטו הא.

2. חידושי הרישב"א מסכת סוכה דף ט עמוד ב

גמרא אמר רב ירמיה פעמים ששתייהם כשרות וכו'... ואמרינן לקמן פשיטא ופרקינן דתחתונה כשרה ועליונה פסולה אצטריכא ליה [2] מהו דתימא נגזור דלמא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר, כלומר דאע"ג דתרוייהו סכך כשר נינהו כיון דתרוייהו בתוך עשרים נגזור וניפסלינהו דלמא הוא עליונה למעלה מעשרים דמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר קמ"ל דלא גזרינן, ולא נהירא דאכתי פשיטא דלא גזרינן כשהיא למטה מעשרים אטו למעלה מעשרים דאי גזרינן הכי אין לך סוכה כשרה בעולם.

3. חידושי הרישב"א מסכת סוכה דף י עמוד א

אמר רב הונא טפח שכן מצינו באהלי טומאה טפח. כלומר דמקרי אהל, הכא נמי אף על גב דלא מיקריא סוכה לאכשורי נפשה מיקריא אהל למיפסלה לתחתונה משום סוכה שתחת סוכה.

4. תוספות מסכת סוכה דף י עמוד א

שלא מצינו מקום פחות מד' - היינו לענין רשות היחיד וכרמלית כדפירש בקונטרס ולענין גובה נמי אשכחן בריש חלון (עירובין דף עו.) ליחשב כפתח.

5. שו"ע אורח חיים - סימן תרמ: ד

רמ"א [מי שלא יוכל לישן בסוכה מחמת שצר לו בפישוט ידיו ורגליו, לא מקרי מצטער, וחייב לישן שם אע"ג דצריך לכפוף ידיו ורגליו (ת"ה סימן צ"ב)]

6. דף על הדף סוכה דף ג עמוד א

החכם צבי (סצ"ב) חולק על התרומת הדשן דודאי אין לך מצטער גדול מהישן בכפיפת הגוף, וכתב דע"כ סוגין רק בסוכה העומדת לאכילה איירי, והוכיח מכאן דלא כהמרדכי הנ"ל אלא גם סוכה שאינה ראויה לשינה ראויה לאכילה. עוד כתב החכם צבי די"ל דרבי שסובר דשיעור סוכה הוא ד' על ד' אמות ס"ל כהמרדכי דבעינן סוכה הראויה לשינה, וע"כ לא סגי ליה בפחות מד' על ד' אמות, כשיעור גוף האדם בפישוט גופן.

7. שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן תעט

א) על דברי חכם צבי [סי' צ"ד] שחולק על המרדכי [סי' תשמ"מ] במ"ש שאם עשה סוכה במקום שמצטער בשינה אף באכילה לא יצא. והחכם צבי חולק מסברא וחולק גם על תרומת הדשן שפסק [בסי' צ"ב] בסוכה קטנה מחויב לכפוף ידיו ורגליו לישן בסוכה. ומשום דסוכה שבעה אי אפשר לישן באופן אחר. והחכם צבי חולק לפי שיטתו הנ"ל ואומר דשיעור הנ"ל לצאת ידי חובת אכילה אף שאין ראוי לישן בה. ואומר דזה מחלוקת רבי ורבנן דרבי מצריך ארבע אמות בכדי שיהי' ראוי לישן בה וחכמים חולקים. ע"כ סגי בשבעה לאכול בה. עד כאן דברי חכם צבי. וכבודו כתב דמדברי רש"י [י ע"א] גבי אינה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה תחתונה כשרה ומשום דעליונה פסולה. ופרש"י כרים לישן. הנה דכשאינה ראוי לישן פסולה. עד כאן דבריו:

ב) יפה כתב. וכבר רשמתי בגליון חכם צבי שלי דברי רש"י אלו ועוד רשמתי דברי רמב"ן פרק קמא דסוכה [בד' הרי"ף ג ע"ב] בדיון סוכה קטנה דכל שאינה ראוי לאכילה כדרכה ולכל מילי דסוכה אינה סוכה ופסולה אפילו לישן ולשנן. והנה מפורש כדברי המרדכי הנ"ל. וגם מפורש כתרומת הדשן דשיעור שבעה לישן ולשנן. ובודאי ה' זה בהעלם מהרב חכם צבי:

8. גליוני הש"ס

ש"ס א"ס אין התחזוקה יכולה לקבל כרים וכסתות כו', ניצ
מכאן ראוי למי"ש הראשונים דבעי סוכה ראוי לישן בה
ואי לא הכי פסולה ודויק | אולם מי"ש עוד קלת הראשונים דעיקר
מנותה בשינה לכאורה כיון דררשיי השבו כעין מדורו אי"כ ראוי
שיהי' חלוי בפלוגתא דרב ושמואל עירובין פ"ב ב' מהו חשיב
מקום דירה אי מקום פיהא או לינה ודויק ועמשי"ש בגליון וי"ל
עוד דכיון דכתי' השבו לכן עיקר המלצה באכילה ושתי' עי' הוספה
סוכה שרק ג' אין ישיבה אלא אכילה ושתי' כו' ע"ש וע"פ מועד
קטן ע"ז א' דאכיל ושתי' בהדי' וקאי בדי' אמות דילי' דכהני
יושבי' ומשמע דהן אכילה ושתי' והן ההוי' ברשות אחד מיקרו
ישיבה ואי"כ ההוי' שהאדם הווה בסוכה וכן האכילה ושתי' ס"ס כן
הס מלכות ישיבתם ומתך דמיק' ראוי ג"כ לרשות הסוכרים דאי
לעמוד בשעת קידוש כי היכי דמיהוי ברכת לישב עובר לעשייתו
דאין מוטילין בזה דבר דגם בעמידה יש קיום המלצה כמבואר
בראשונים ומתך דמיק' ראוי לזה דהאמר וקאי בדי' אמות דילי'
היינו שמועד וקאי ליי' יושבי' ועמשי"ש במיק' בגליון דכ' דגירסת
ר' האי זיל ויתבי תחת וקאי ולפי"ז בטלה הראוי הג"ל וע"פ דסי'
עירובין מ"ד א' ד"ה כדי שיאכל וישתה וישן דכ' עיקר מנותה כל
סוכה בשלשה דברים הללו עכ"ל ועי' קידושין ב' א' כי טוב לו
עמך עמך כמאכל עמך במתנה שלא תהא אמה אוכל פה נקי'
והוא אוכל פה קיבר אמה שופה יין ישן והוא שופה יין חדש אמה
ישן ע"ג מוכין והוא יין ע"ג סבן מכאן אמרו כו' ומשמע דג'
דברים אלו אכילה ושתי' וישיבה הם עיקר ענייני הטוף ממשכב רק
ג' אלו וע"כ כס ג"כ עיקר עניין הדיר':

9. שערם מצויינים בהלכה

ולכאורה צריך ביאור דהכא בענין סוכה
אזלינן בתר שינה, ולענין עירובין אמרי'
בגמ' עירובין (ע"ג) דמקום פיתא גורם, אבל
כבר פרש"י (ריש פ"ג דעירובין) דדעתו של
אדם במקום מזונותיו. ויש להסביר דענין
עירוב הוא להתיר הטלטול, ועיקר הטלטול
הוא ביום ולא בלילה, דמה"ט כשחל ליל
פסח בשבת לא גזרינן שמא יעבירו ד'
אמות, שילך אצל בקי ללמוד דיני הסדר,
כמו דגזרינן בלולב ובשופר ובמגילה
שמצותן ביום, ומזונותיו של אדם נמי ביום,
כמש"כ רש"י במס' ברכות (ב: ד"ה משהעני
נכנס לאכול פתו), וכן בגמ' יומא (עד:): מאן
דאית ליה סעודתא לא ליכלה אלא ביממא
כו', עי' מה שכתבנו שם, אבל בסוכה דבעינן
ת"שבו כעין תדורו" אזלינן בתר שניהם
אכילה ושינה.

והשו"ע. וכתב ברש"י (ד"ה כי אתא ר"ד)
דכשאינו בריאה וחזקה לקבל כסתות וכרים
של עליונה ו"לישון", תחתונה כשירה, עכ"ל.
ועי' בגליוני הש"ס להגרי"ע שהביא ראיה
מכאן דסוכה שאינה ראויה לשינה אינה
סוכה. ומה"ט כתב נמי בשו"ת אבני נזר (סי'
תעט) שלא כדברי החכם צבי (סי' צד)
שמכשירה. וכן בשו"ת שו"מ (מהד"ת ח"ג
סי' לו) דחה דברי זקנו החכ"צ. ועי' מש"כ
בשמ"ב (ח"ג סי' קלה סק"ט) בענין זה.

10. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת סוכה דף י עמוד א

מתני' פירס עליה סדין מפני החמה וכו' פסולה. הנה בפ"א המשנה נתבארו ג' פירושים (שהם ב' להלכה), א. רש"י
מפרש דאיירי כשסיכך הסוכה בסכך כשר שיש בו צל מרובה מחמה ואפ"ה אי פירס סדין מעליה או מתחתיה
פסולה, ב. הגאונים פירשו דמשנתנו איירי דאין בסכך הכשר צל מרובה מחמה ומשנ"ה פסול בפירס, דמצטרף
סכך פסול בהדי כשר, אבל בהי' בסכך צל מרובה מחמה מחמת עצמו, כשר ולא איכפת לן דיש כאן סדין, ג.
ור"ת ס"ל כהגאונים דבצל מרובה מחמה בסכך הכשר, כשר, רק פי' דכאן איירי דאם לא יפרוס סדין מפני החמה

יתיבש הסכך ויהי' הסכך הכשר חמה מרובה, משו"ה מיקרי דהסדין הוא שעשה את הסכך הכשר לצל מרובה ומשו"ה פסול וכן בתחתיה מפני הנשר, וביארו הראשונים (ר"ן על המשנה) בדעת הגאונים ור"ת דמה ששינו לעיל סיכך בסכך כשר תחת סכך פסול, הסוכה פסולה, וא"כ כאן הא הסדין הוא סכך על כל הסוכה ופוסל את הסוכה אפילו אי הוה סכך הכשר צל מרובה מחמה מעצמו, וביארו דהתם איירי כשהיה סכך פסול קודם הכשר משא"כ כאן איירי דסיכך בכשר קודם משו"ה לא איכפ"ל שמסכך נמי בפסול מלמעלה (או מלמטה)

11. חידושי הרישב"א מסכת סוכה דף י עמוד א

מתניתין פירש עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה. דעת רבינו תם ז"ל דסוכה שהיא מסוככת כהלכתה שוב אינה נפסלת אפילו משום סוכה שתחת האילן, ומוכח לה מהא דתנן בסמוך הדלה עליה את הגפן וכו' כדבעינן לפרושי בדוכתה, וכי קתני לעיל העושה סוכתו תחת האילן פסולה בשקדם האילן לסוכה, ובזה הפריז רבינו ז"ל על מדתו יותר ממדת רבינו זרחיה ז"ל דלדידיה נהי דסוכה כשרה לא מיפסלא בטר הכי משום צירוף אילן שחמתו מרובה מצלתו, אי הוי צלתו מרובה מחמתו פסיל לה ואף על פי שקדמה לו, אבל לרבינו ז"ל אפילו אילן שצלתו מרובה מחמתו לא פסיל לה משום סוכה שתחת האילן נמי, וקשיא עליה הא דתנן הכא שאם פירש עליה סדין מפני החמה אף על גב דבלאו הכי הויה צלתה מרובה מחמתה וקדמה לסדין פסולה דאתי סדין שהוא סכך פסול ומבטל לסכך כשר, וליכא למימר דמתניתין בשחמתה מרובה מצלתה איירי דאם כן מאי קמ"ל פשיטא, ותו דדומיא דפירש על גבי הקינוף קתני דמיירי בשצלתה מרובה מחמתה, ורבינו ז"ל מפרש פירש עליה סדין מפני החמה כדי שתהא נכשרת על ידי הסדין כי בתחלה היתה צלתה מרובה מחמתה ואם תגיענה החמה תתייבש ותהיה חמתה מרובה מצלתה ונמצא קיומה והכשרה על ידי הסדין שאינו מניחה להתייבש, וכן תחתיה מפני הנשר היינו שלא יפלו העלין ותהא חמתה מרובה מצלתה, ול"נ האי שיטתא [וראיה] דיליה לאו ראייה היא כדבעינן למימר קמן, דמתניתין דהכא כפשטה כדפירש רש"י שהיתה הסוכה צלתה מרובה מחמתה ופירש עליה סדין כדי שלא תכנס בה חמה כלל פסולה משום סוכה שתחת האילן, ואף על גב דבלא סיוע סדין הויה לעולם צלתה מרובה מחמתה דומיא דפירש על גבי הקינוף דקתני בהדה, שצל הסדין מבטל סכך הסוכה.

12. תוספות מסכת סוכה דף י עמוד א

פירס עליה סדין מפני החמה - ... אבל לפירוש הקונטרס קשה דלמה יפסל מפני שמגין על האדם מפני החמה ומן הקיסמין מאי שנא מלנאותה ...

13. תוספות מסכת סוכה דף י עמוד א

פירס עליה סדין מפני החמה - כתוב בתשובת הגאונים הא דקתני פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה היכא דחמתה מרובה מצלתה בלא סדין אבל אם יש צלתה מרובה מחמתה כשרה ואין הסדין פוסלתה והיינו כמו שפירשתי לעיל דאין מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר כיון דבלא פסול צלתה מרובה וכענין זה מפר"ת מפני החמה שמייבשת את הסכך ומתוך כך היה נעשה חמתה מרובה וכן תחתיה מפני הנשר ואם היו עלין נושרין היה חמתו מרובה והסדין מונע מליפול וכיון שהסדין גורם שעל ידו צלתו מרובה מחמתו פסול אבל לפירוש הקונטרס קשה דלמה יפסל מפני שמגין על האדם מפני החמה ומן הקיסמין מאי שנא מלנאותה ועוד מציינו לקמן פרק הישן (דף כז: ב') יוחנן ברבי אילעי כשהגיעה חמה למרגלותיו עמד ופרס עליו סדין.

14. שערים מצויינים בהלכה

משנה פירס עליה סדין כו' או תחתיה מפני הנשר פסולה. [פרש"י מפני הנשר שלא יהו עלין וקיסמין נושרין על שלחנו כו'.] והתוס' הקשו על זה, דהא הויה כמו לנאותה, דהרי העלין וקיסמין מלכלכין הסוכה והאוכלין, ולכן פירשו דמיירי הכא שהוא פורס מפני הנשר שלא יפלו העלין, ועל ידי כן תשאר הסוכה חמתה מרובה. ובשו"ע (או"ח סי' תרכט סי"ט) הביא בסתם כפי שיטת רש"י, ואח"כ הביא בלשון ר"י אומרים" כשיטת התוס', [וכתב במחצה"ש

(שם) דכל כה"ג שיטתו לפסוק כדעה קמייתא. [וכן הבאנו בקונט' תורת הלימוד ההוראה והמנהגים (אות יא) בשם הש"ך (יו"ד סוס"י רמב), עי"ש באריכות]. ואפ"ה כתב המג"א דאם יורד הגשם עדיף לישב בסוכה ע"י שפורס עליה איזה דבר שלא ירד בה הגשם, וסומכין בזה על שיטה הב', ומ"מ כתב דאין לברך עליה. ולפ"ז בחוה"מ יכול

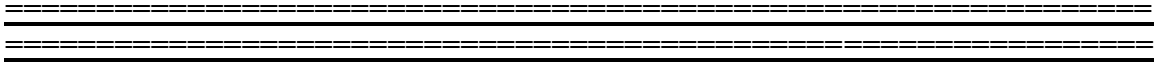
15. שערים מצויינים בהלכה

ויש מקפידים שלא לתלות בסוכה אותם דברים שנוהגין הגוים לתלות ביום חגם בימי החורף. ונראה לי שאין להקפיד דמצינו גם בימי התנאים במס' ע"ז (נא.) מצא בראשו פרכילי ענבים ועטרות של שבלין יינות שמנים וסלתות כו', והרי דהיה מנהגם לתלות דברים אלו לע"ז, ואפ"ה שנו כאן אותם דברים לגבי סוכה. ועי' מש"כ שם

ותלה בה פרכילי ענבים כו' יינות שמנים וסלתות כו'. כתב בשלה"ק דשיחתן של ת"ח הוא תלמוד, ומכאן נראה שהיה מנהגם כן לחבב מצות סוכה וליפותה בפירות חשובים כו', ועל כן ראוי לעשות כן, וכל המרבה הר"ז משובח. ועי' בא"ר (סי' תרלח) ובמשנ"ב (שם ס"ק יא).

16. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת סוכה דף י עמוד א

אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב אחרון של חג. יש מהראשונים הסוברים (בביצה ל' ע"ב) דנוי סוכה נמי אסור מדאורייתא מדינא ד"מה חג לד' אף סוכה לד".

17. תוספות מסכת סוכה דף י עמוד ב

עד מוצאי י"ט האחרון של חג - לקמן בפ' לולב וערבה (דף מו: ושם) מפרש מאי שנא מאתרוג דשרי ביום טוב האחרון ומסיק משום דסוכה אי אתרמי ליה סעודתא בין השמשות בעי למיכל בסוכה ומיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא אבל אתרוג לא חזי בין השמשות דמעיקרא קדים נפיק ביה ואף על גב דממ"נ מוקצה הוא בין השמשות דשמא יום הוא והוי שביעי של חג לא שייך כי האי גוונא לאוסרו בשמיני במיגו דאיתקצאי לבין השמשות מאחר דלא נאסרה אלא מחמת יום שעבר וכן משמע בפ"ד (שם) גבי הפריש ז' אתרוגים לז' ימים דאמרינן התם דכל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה למחר ולא אסרינן למחר אף על גב דאיתקצאי בין השמשות משום ספיקא דיום שעבר ... וכל הני לא דמו לסוכה דאסרינן משום דאי איתרמי ליה סעודתא בין השמשות אף על גב דלא מיחייב למיכל בה אלא משום ספיקת יום שעבר שאני סוכה דמכל מקום חייב למיכל בה מחמת מה שיהיה ...

18. שערים מצויינים בהלכה

וכזה כתבו התוס' דסוכה משום דמחויב לאכול בה ביהשמ"ש ביום השביעי אמרינן בו מגו דאיתקצאי, ואע"ג דזהו מחמת יום שעבר, שאני סוכה דמ"מ חייב לאכול בה מחמת מה שיהיה. וכוונתם כמש"כ הרא"ש (פ"ד ס"ה) כלומר מאיזה טעם שיהיה, וכיון דאכל בה דחייה בידים, והסביר בק"נ דמצינו גם לר"ש דלית ליה מוקצה, ואם דחה בידים אית ליה מוקצה. וע"ע בב"י (אור"ח סי' שיח ד"ה השוחט לחולה).

דף י: אסור להסתפק מהן עד מוצאי יו"ט האחרון של חג. כתבו התוס' דכל שאסור מחמת יום שעבר, לא אמרינן מגו דאיתקצאי ביהשמ"ש איתקצאי לכולי יומא. וכתב בפמ"ג (פתיחה כוללת הנהגות שו"מ) דזהו דוקא כשהמוקצה הוא משום איסור דרבנן, אבל אם המוקצה הוא משום איסור תורה, אמרינן מוקצה גם מחמת יום שעבר.

19. תוספות מסכת סוכה דף י עמוד ב

נויי סוכה - קרמים הפרוסים למעלה לנוי אין ממעטין בסוכה גבוהה מכ' להכשירה דלאו מין סככה הוא דאי סככה הוי הוה מיפסל משום דמקבל טומאה ולא לפוסלה משום פחותה מ' כך פירש בקונטרס ולא דמי להוציא יורדין לתוך י' דפסלינן לעיל (דף ד.). משום דירה סרוחה דשאני הכא דלנוי עשוין.

20. שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרלג סעיף ג

סוכה שחללה יותר מעשרים אמה, ותלה בה דברים נאים ועל ידי כן נתמעט חללה, לא הוי מיעוט; וכן אם מיעטה בכרים וכסתות, לא הוי מיעוט; ואפילו ביטלם.

21. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרלג סעיף ג

(ז) לא הוי מיעוט - ואפילו היה ע"י צילתן מרובה מחמתן והטעם דלאו מין סכך הוא כגון שעטרה בקרמים המצויירים [י] וי"א דאפילו מיעטה בעשבים ופרחים שהם כשרים לסכך ג"כ לא הוי מיעוט כל שלא תלאן רק לנאות הסוכה בלבד ולא לשם צל לאו שם סכך עליהן וכדלקמן בסימן תרל"ה:

22. שו"ע אורח חיים - סימן תרכז

(ד) פירס סדין תחת הסכך לנוי, אם הוא בתוך ארבעה טפחים לגג, כשרה; ואם הוא רחוק ד' טפחים מן הגג, פסולה; ואם אינו לנוי, אע"פ שהוא בתוך ארבעה טפחים, פסולה (ויש לזהר שלא לתלות שום נוי סוכה רק בפחות מד' לסוכה) (מהרי"ל):

23. משנה ברורה סימן תרכז ס"ק יב

(יב) פסולה - היינו כשיש בהן שיעור ד' טפחים שהוא כשאר סכך פסול ששיעורו הוא בזה כדלקמן בסי' תרל"ב ואם הוא באמצע פוסל כל הסוכה מטעם זה כמבואר שם:

24. משנה ברורה סימן תרכז ס"ק טו

(טו) ויש לזהר וכו' - ר"ל אף דמדינא אין לאסור רק ברוחב ד"ט וכנ"ל [יט] מ"מ יש לזהר לכתחלה אפילו אינו רחב ד' טפחים שיש לחוש שמא יעשה נוי הרבה עד שיהא בהן שיעור זה וישב תחתיו [כ] ולפ"ז אין לתלות פירות או כלים וכדומה דבר שפסול לסכך בהן אפילו לנוי אלא בתוך ד"ט לסכך. ...

25. פסקי תשובות - סימן תרכז

קישוטי סוכה התלויים רחוק מד' טפחים מהסכך

ד. סעי' ד', רמ"א: ויש לזהר שלא לתלות שום נוי סוכה רק בפחות מד' טפחים לסוכה. ובמ"ב (סקט"ו) ואף שמדינא אין לאסור בנוי סוכה התולה בריחוק ד' טפחים מהסכך אא"כ הוא ד' על ד' טפחים, מ"מ חיישינן שמא לא יקפיד ויהיה בו שיעור זה, ולכן כתב הרמ"א לתלות הנוי סוכה רק בסמוך ד' טפחים לסכך (שהם 38.4 ס"מ לחזו"א, ולר"ח נאה 32 ס"מ). ואף⁹ קישוטי הסוכה התלויים על דפנות הסוכה אעפ"כ אם סמוכים לסכך ד' טפחים שפיר דמי ומותר לשבת תחתיהם אף שכולט ד' על ד' טפחים.

ואם קצה העליון של קישוטי הסוכה תלויים בתוך ד' טפחים לסכך אך משתלשלים ויורדים למטה מד' טפחים (כמו שמצוי בשרשראות) יש¹⁰ צדדים לאיסור ולהיתר, ולפיכך מספק יש¹¹ לזהר בזה ולהקפיד שקישוטי הסוכה לכל אורכם והקיפם יהיו בתוך ד' טפחים סמוך לסכך.

26. שערים מצויינים בהלכה

ואשתטחא אמטללתא. פי' הוה משתטח
הכתונת שנשרה במים על
הסוכה כדי לייבשה. ומבואר מזה דמותר
ליהנות מן הסוכה לצורך דבר חול, ואין בזה
משום ביזוי מצוה. וכתב הפמ"ג (מ"ז סי'
תרלח סק"ג) הטעם לזה, משום דכתיב תשבו
כעין תדורו, וגם בביתו עושין כן. ומוזה נראה

מקור לאלו הפוסקים האחרונים שמתירים
לאיש זקן שישן בסוכה, וקשה לו לילך לחוץ
בלילה להשתין, שמותר לו להכין עביט של
מי רגלים תחת המטה להשתמש בה, שגם
בביתם היו מכינים עביט בחדר המטות
לכשהיו צריכין לילך לחוץ. ועי' בשו"ת

27. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף י עמוד ב

רב חסדא ורבה בר רב הונא אקלעו לבי ריש גלותא אגנינהו בסוכה שנוייה מופלגין ממנה ארבעה. פי' ואף על
גב דאכתי לא ידע ר"נ (נ"א: ר"ג) דהדרו משמעתייהו או דהוו שלוחי מצוה, אגנינהו לפום דעתיה ולא חש
דהוי חתיכא דאיסורא לדידהו ויתבי (נ"א: ונפקי) בסוכה פסולה ומברכי התם שלא כראוי והוה כנותן
מכשול לפני פקת, יש אומרים דמהא שמעינן שהמאכיל לחבירו מה שהוא מותר לו לפי דעתו אין בזה
משום לפני עור לא תתן מכשול, ואף על פי שיודע בחברו שהוא אסור לו לפי דעתו וחבירו בעל הוראה,
שהמאכיל היה גם כן ראוי להוראה וסומך על דעתו להאכיל לעצמו ולאחרים לפי דעתו, ונ"ל דהכא דוקא
מפני שהאיסור ניכר לחברו ואי לא סבירא ליה לא ליכול הא בשאינו ניכר לחבירו לא, ואמרינן התם חס
ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליסופו ליה מידי דלא סבירא ליה בפרק כל הבשר (חולין קי"א ב'), וכן הורה לי
מורי הרב נר"ו, מיהו היכא דאיפסיקא הלכתא דלא כותיה בין לנפשיה בין לאחרים אסור וכדמוכח ממאי דכתיבא
בפ"ק דע"ז ובפ"ק דיבמות.

28. שערים מצויינים בהלכה

בשר, ועי' בערוך לנר שכתב כמה תירוצים,
ואחת מהן ששמואל נתן בשוגג לרב, ובאמת
לא נכשל, שכן הלכה כיו"ד דמותר. וע"ע
בגמ' קידושין (לז:): ספוק לי ואני אוכל,
ומש"כ ע"ז בלח"מ (מאכ"א פ"י הי"א)
ובתו"ת (קדושים יט-כג, אות קעג). וכתב

בשלטי גבורים (ריש מס' ע"ז אות ב) דאורח
שאינו יודע בודאי בדבר שנותנים לפניו
לאכול אם יש בו חשש איסור, אינו צריך
לישאול על כך, אבל אם הבעה"ב יודע
שהאורח מחמיר בו, צריך להודיעו כדי שלא
יהא נכשל על ידו, ואם הדבר הוא קרוב
לודאי שיש בו חשש זה, אז צריך האורח
לשאול על כך. ובשו"ת בנין ציון (לבעמ"ח
ערוך לנר, סי' סב) האריך עוד בזה, ונעלם
ממנו דברי הש"ג הנ"ל.

29. תוספות מסכת סוכה דף י עמוד ב

שלוחי מצוה אנן - וכגון שהיו מתבטלים מן המצות אם היו מחזירין אחר סוכה אחרת.

30. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף י עמוד ב

אמרו ליה אנן שלוחי מצוה ופטירי. פי' בשאי אפשר לקיים את שתיהן שאם היו מחזירין אחר סוכה כשרה היו
טרודין הרבה ובטלין ממצוה, אבל אם אפשר להם לקיים שניהם אינם פטורים מדין העוסק במצוה פטור מן
המצוה, וההיא דאמרינן (מכילתא פ' בא) העוסק בתורה פטור מן התפילין, לאו מהאי טעמא הוא דהא אפשר לקיים שניהם, אלא טעמא משום דמחשבתו טרודה
בתלמודו ואיכא היסח הדעת ותפילין צריך שלא יסיה דעתו מהם ק"ו מצין כדאיתא בפרק יציאות השבת (שבת י"ב א'), כנ"ל.

31. מצפה איתן מסכת סוכה דף י עמוד ב

רש"י ד"ה שלוחי מצוה אנן להקביל פני ראש גולה כו'. וק"ל דאמאי מפטרי מסוכה דהיא מ"ע מה"ת מחמת
חיוב דהקבלת פני רבו ברגל הא ז"א מ"ע מפורש מה"ת רק מקרא דד"ק ילפי' לה בפ"ק דר"ה (דף טז) ומדברי הר"ן בפ"ב

דשבת מוכח דלא דחינו מ"ע דאורייתא אפי' בשב"א"ת משום קיום מצוה דרבנן אלא דחינו מצוה דרבנן בשו"א"ת מפני קיום מצוה דאורייתא וכיאר שם בגליון דאין כח בחכמים לעקור ד"ת בשו"א"ת אלא היכא שאם לא נעקור ד"ת בשו"א"ת יעקרו דברי חכמים בקום ועשה אבל היכא דשניהם יעקרו בשו"א"ת אמרי' עד שנעקור ד"ת בשו"א"ת נעקור ד"ת בשו"א"ת ע"כ. וכ"כ בפשיטות הפר"ח באו"ח ריש הל' מגילה דאם יש לפנינו מצוה דאורייתא ודרבנן וא"י לקיים שניהם נדחה דרבנן מפני דאורייתא. וכ"מ בירושלמי פ"א דכתובות. עוד קשה מדאמר לקמן (דף כז ע"ב) אהא דחייב אדם להקביל פ"ר ברגל דהיינו דוקא דאתי ואזיל ביומי' לביתו לשמח הא אי לא מצי למיזל ולמיתב ביומי' אינו חייב להקביל פ"ר משום מצות שמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך אלמא דאתי מצות שמחת הרגל ודחי למצות קבלת פ"ר ברגל. ודוחק לומר דה"ט משום שכתב בעל פמ"ג באו"ח סי' תרל"ד דאף מאן דפוסל נויי סוכה המופלגין ד' אינו אלא מדרבנן והיינו שהשיבו ר"ח ורבה לר"נ דלאו משום שהדור משמעתיהו ישובו בההיא סוכה אלא משום שלא יתבטלו ממצות קבלת פ"ר ברגל לגמרי ישובו בסוכה פסולה מדרבנן דהם אמרו והם אמרו. דלישנא דאנן שלוחי מצוה אנן ופטורין מן הסוכה משמע דלגמרי פטורין מלישב כלל בסוכה קאמרי. אלא י"ל דשאני מצות שמחת הרגל דהחמירו בה ואמרו שלא תדחה מפני קבלת פ"ר ברגל אף על פי דגבי מצות סוכה אמרו שתדחה משום שמחת הרגל הוי מצוה דרביס טפי ממצות סוכה דאע"ג דלכל ישראל נאמרה מיהו בעינן ישיבה לכל א' וא' ואין אחד יוצא בשל חבירו אבל שמחת הרגל הוא מזכה רביס בשמחתו משמחה אשתו וב"ב וכל הנלוים אליו. וכמ"ש הרמב"ם בהל' יום טוב. ומצוה דרביס כזו המירא דמצינו דאף שהיא מדרבנן דחיא לדאורייתא כדאי' בברכות (דף מז) ומבואר הוא במ"א סי' צ'. וכן מצינו חומר במצוה דרביס כה"ג לענין דדחיא לל"ת אף שלא בעידנא דמיעקר לאו מקיים לעשה כמ"ש המ"א סי' תמ"ו ע"ש. אך ק"ל דמשמע דהיי פטורים אף מלאכול בסוכה וזה הוי קום ועשה כמ"ש בפמ"ג סי' תר"מ.

ועי"ל דהכא ה"ט כיון דכבר התחילו בה בהלכה ה"ל עוסק כבר במצות קבלת פ"ר וקיי"ל דעוסק במצוה פטור מן המצוה וילפינן לה לקמן (דף כה) מדכתיב גבי ק"ש ובלכתך בדרך דידך הוא דמחייבת הא דמצוה פטירת.
וא"כ איכא למשמע דכל לכת דמצוה אפי' דרבנן פטור ממצוה של תורה דלאו לכת דידך הוא. וכה"ג מצינו בסנהדרין (דף ע) דיליף דאם אכל דבר עבירה דרבנן אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר אינו שומע בקולנו פרש"י לאפוקי האי דאף בקולו של מקום אינו שומע. אלמא דאפי' דרבנן ממעטינן מקולנו והיינו משום דכל שהיא דרבנן לאו קולנו דאבינו ואמו הוא וה"ג דכוותה. ובח"י לסנהדרין שם הבאתי ראיות לזה. ועפ"ז א"ש מה שנתקשה הצ"ח בברכות דאמאי' סתמו הפוסקים וכתבו דחתן פטור ולא חלקו בין קיים מצות פ"ו או לאו דאפשר דאם כבר קיים פ"ו לא הוי עוסק במצוה. ולפמ"ש הוי ודאי עוסק במצוה אף שקיים פ"ו דמ"מ איכא מצוה לישא אשה עכ"פ מדרבנן כדאי' ביבמות ואף העוסק בדרבנן פטור משל תורה:

32. ספר קובץ שעורים ח"ב - סימן לב

בשאגת אריה סי' ל"ו כתב דהעוסק בספק מצוה אינו פטור ממצוה ודאית, **והנה בעוסק במצוה דרבנן, נראה מוכח בכמה דוכתי, דפטור ממצוה דאורייתא, דהא ילפינן מקרא דבשבתך בשבת דידך הוא דמחייבת ולא בשבת דמצוה, והעוסק במצוה דרבנן, ג"כ לא מיקרי שבת דידך,** כמו גבי עומר ראשית קצירכם, פרט לקציר של מצוה, דמותר לקצור קודם העומר, ולצורך מצוה דרבנן ג"כ מותר לקצור, דלא מיקרי קצירכם - מנחות ע"ב - וכן לענין בן סורר ומורה, אם אכל בסעודת מצוה או איסור, אפילו איסור דרבנן, אינו נעשה בן סורר - סנהדרין ע' - ולפי"ז י"ל, גם בעוסק בספק מצוה, לא מיקרי שבת דידך, ולא גרע ספק דאורייתא ממצוה דרבנן, מיהו מצינו לענין ציצית, דטלית החייבת מדרבנן מותר לצאת בה לר"ה בשבת, דמיקרי צורך הבגד, וטלית הציה פתוח וחציה סתום דחייבת מספק דאורייתא, אסור לצאת בה בשבת, ובאמת טעמו של ד"ו צ"ע, למה לא הוי צורך הבגד, כיון דחייבת בציצית מספק, עוד אפשר לומר, דלאו כולהו בחדא מחתא מחתינהו, אף דמקצירכם ממעטינן גם מצוה דרבנן, דלא מיקרי קצירכם, והא דמותר לקצור קציר של מצוה, אין המיעוט מפני שהוא של מצוה, אלא מפני שאינו קצירכם, וע"כ מצוה דרבנן, אף דאינו קציר של מצוה מדאורייתא מ"מ גם בכלל קצירכם אינו, אבל לענין בשבתך, אפשר שהדין תלוי אם הוא שבת של מצוה, אבל אם אינו של מצוה, אפילו אינו שבת דידך, לא מיפטר, ודוגמת זה איבעיא בגמ' גבי שתי הלחם, דכתיב מארצכם פרט לחו"ל, חטין שירדו בעבים מהו, דלא הוי מארצכם וגם לא חו"ל, **ולפי"ז העוסק במצוה דרבנן לא מיפטר ממצוה דאורייתא, וכן העוסק בספק מצוה אינו פטור ממצוה דאורייתא, וכן העוסק בספק מצוה אינו פטור ממצוה ודאית:**

33. קונטרס "אז ישיר": בענין "מצות קבלת פני רבו" [קובץ המאור - אלו תשס"ט] [ע' צד, רשימה מה]

הפנ"י כתב דמצות קבלת פ"ר היא מצוה מדברי קבלה. והערוך לנר (סוכה כה) כתב שהיא מצוה מדרבנן. אך עיין בשדה חמד (ח"ב מערכת החית כלל ק) שהביא מהרב פתח דביר שמצות קבלת פ"ר היא מצוה מה"ת. והשדה חמד הביא דיון בזה אם המצוה היא מצוה דאורייתא או מצוה מדברי קבלה. ועיין בקובץ שיעורים (ח"ב אות לב) שמסתפק אם העוסק במצוה מדרבנן פטור ממצוה דאורייתא. והנה, בסוכה (י): מובא שרב חסדא ורבה בר רב הונא טענו שפטורין מן הסוכה משום שהיו שלוחי מצוה. ופרש"י שהיו הולכין להקביל פני רבן. ואם מצוה זו אינה אלא מדרבנן או מדברי קבלה, הרי יש כאן ראייה שהעוסק במצוה דרבנן (או מדברי קבלה) פטור ממצוה דאורייתא. **אך יש לדחות ולומר שאע"פ שהחוב אינו אלא מדרבנן, הרי הקיום שבו הוא מן התורה מכמה טעמים,** ויתבאר להלן. וכמו כן מצינו שחתן ושושביניו פטורים ממצות סוכה כל ז' (סוכה כה:). ומצות שמחת חתן אינו אלא מדבריהם כמבואר ברמב"ם (הל' אבל יד:א). אך כתב הרמב"ם (שם) "אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם, הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך." כלומר, שיש קיום דאורייתא של ואהבת לרעך כמוך בשמחת חתן אע"פ שהחוב אינו אלא מדרבנן.

34. דף על הדף סוכה דף י עמוד ב

בגמ': אנו שלוחי מצוה אנו ופטורין מן הסוכה.
החלקת יואב (קבא דקושייתא הג"ה לקושיא פ"א) תמה מכאן על הנודע ביהודה (תנינא או"ח סי' צד) שמחדש בזמן הזה אין מצוה להקביל פני הרב כיון דליכא מצות ראייה ושלא יהא שולחנך מלא ושלתן רבך ריקם, דהא הך עובדא דריש גלותא היה לאחר החרבן ואפ"ה קאמר הגמרא דהו"ו עוסקים במצוה ופירש"י דהיינו מצות קבלת פני רבם.

ולפי מש"כ העמק ברכה דבכל מצות קבלת רבו הוא מקיים גם מצות את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ת, לפ"ז לכאורה אין קושיא על הנודע ביהודה, דאה"נ דבזה"ז אין מצות קבלת פני רבו, מ"מ מצות כבוד ת"ת איכא גם בזה"ז, וגם מצוה קיומית פוטרת מן המצות וכדמבואר לקמן כו. בכותבי תפילין.

בספר ברכת אהרן (הובא בליקוטי הערות שעל הנו"ב) כתב דדבר זה תליא בפלוגתא דתנאי במדרש (שמו"ר ב', ב') דלמ"ד שם דשכינה לא זזה מכותל המערבי, אם כן יש חיוב להקביל פני רבו גם בזה"ז, משא"כ למ"ד דשכינה נסתלקה לגמרי ליכא חיוב בזה"ז ע"ש.

35. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת סוכה דף י עמוד ב

והקשה החלקת יואב (קבא דקשייטא קו' פ"א) לדעת הר"ן דאפילו באפשר לקיים שניהם עוסק במצוה פטור מן המצוה, א"כ בני"י שעלו לרגל לקבלת פני השכינה ביום טוב ראשון של חג, פטורים מן המצוה של סוכה, וכדחזינא הכא לענין קבלת פני רבו ברגל, (ויש להוסיף דהרי מקריבים קרבנות היו, וזה נמי עוסק במצוה), ולכא' מאי קשיא ליה אה"נ פטורים היו, או אפשר דאפילו טירחא קצת לא הוה וממילא גם להר"ן צריך לקיים שניהם, ובפרט לרמ"א שביארנו שחייב מן הדין בכה"ג.

36. דף על הדף סוכה דף י עמוד ב

בגמ': אנו שלוחי מצוה אנו ופטורין מן הסוכה. החלקת יואב בקבא דקשייטא (קושיא פ"א) תמה דאיך היו לפ"ז כל ישראל חייבין בסוכה בלילה הראשונה, והרי הלכו להקביל פני השכינה וכדכתיב יראה כל זכורך, ואי דגזיה"כ בזה דחייבין למה יהא קבלת פני רבו עדיף בזה, וע"ש בהג"ה מש"כ בזה.

ועי' במשך חכמה (פרשת פנחס) שהעיר דלמה לא כתבה התורה בפרשת פנחס בסוכות תשבו, ואילו מצה ושופר מוזכר גם בפנחס, ותירץ דכשהיה בית המקדש קיים היו פטורים מסוכה מדין הולכי דרכים. [מיהו המשך חכמה לא הזכיר בזה פטור דעוסק במצוה].

37. ספר שיח שרפי קודש - סוכות

צריך להבין למה לא מצינו בשום מצוה שיהי' הנוי מצוה וגדול כ"כ כמו נוי סוכה דמצינו בגמ' (סוכה י) עטרה בקרמין וסדינין וגו' והלא זה אלי ואנוהו קאי על כל המצות, ואמר האדמו"ר מסאכטשוב זצלה"ה דהנה על זה אלי ואנוהו פי' התרגום ואבני לי' בית מקדשא והגמ' (שבת קלג ע"ב) דרשו התנאה לפניו במצות וי"ל דאלו ואלו דא"ח דהנה ידוע דסוכה רומז על בית המקדש ובית המקדש נקרא נמי סוכת שלום [ובגמ' (סוכה ט) כשם שחל ש"ש על חגיגה כך חל ש"ש על סוכה עיי"ש] וא"כ בסוכה שייכים הב' פירושים הנ"ל בדבר אחד לכן המצוה של נוי גדול כאן בסוכה יותר מכל המצות ובה מובן למה באה מצות של נטילת ד' מינים בסוכה דאיך שייכים זה לזה אך כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם והפי' הפשוט שקאי על בית המקדש שהשי"ת שורה בתוכו, אולם באלשיך ושאר מפרשים כ' שקאי נמי על כל ישראל ועל כל אחד וא' מישראל שיעשה עצמו מקדש ומשכן להשראת השכינה שיוכל השי"ת לשכון בתוכו ממש והיינו ע"י קדושת האיברים שמקדש עצמו עי"ז בא להשראת השכינה [וזהו האבות הן הן המרכבה] וממילא בסוכות שרומז על ביהמ"ק והשראת השכינה וכנ"ל ובא אח"כ הד' מינים שרומז נמי לאיברים כמבואר במדרש לולב נגד השדרה ואתרוג נגד הלב וערבה נגד השפתים והדס נגד העינים ורומז דצריך לקדש כל האיברים ולהגביהם להקדושה ובאלו הד' נכלל כל האדם וצריך להגביה את האיברים וכדאמר בגמרא (סוכה מב) מדאגבהי נפיק בי' וממילא כשמקדש כל האיברים בא עי"ז להשראת שכינה בתוכו ממש ושייך זה להסוכה שהוא השראת השכינה ג"כ בכללות וכנ"ל וא"ש: